

MIDDEN OOSTEN

Soek

Een soek is een markt. Overdekt, duister, kleurig, geurig en druk. Heel druk. Gesluisde vrouwen, besnorde mannen verdringen zich. Ezels, beladen met waren, wringen zich door de menigte, voortgedreven door de stokslagen van de jongen erachter. Het is sprookjes van duizend-en-één-nacht en Fata Morgana van de Efteling in het kwadraat. Het oosten toont zich hier op Wittgensteiniaanse manier. Het is een mystieke waarheid, die alleen beleefd kan worden. Beschrijving ervan doet die beleving onrecht. Duizend geuren van duizend verschillende kruiden, gemengd met de lucht van mannenzweet, ezelpoep en vrouwenparfum. Dat is niet het madelijnkoekje van Proust.

Een jongen van pakweg 12 jaar pakt mijn arm vast. Ik weer hem af, maar hij laat zich niet afpoeieren. Hij wil mij begeleiden op mijn tocht door de Soek. Hij maakt duidelijk dat zijn oom hier ergens, in die wirwar van straatjes en steegjes, een zaak heeft. Verder verzet heeft geen zin en ik laat mij leiden: de hond achter de fiets, de mens achter het Lot. Als twee schimmen, of als Aeneas met de Sibille, dalen wij dieper af in de onderwereld. Plots knijpt hij in mijn arm en voelt aan mijn biceps. 'How many children?' vraagt hij in redelijk verstaanbaar Engels. Tot zijn teleurstelling antwoord ik dat ik er geen heb. Voor de Arabier zijn kracht, viriliteit en vruchtbaarheid synoniem. Geen kinderen hebben is geen kinderen kunnen maken. Je bent een slappeling. Het geknijp in mijn bovenarm pepert mij dit in. Ik verwacht al lang niet meer bij zijn oom uit te komen, maar ik vrees naar de grot van Ali Baba gevoerd te worden, alwaar ik zal worden uitgeschud en als een blanke slaaf verhandeld zal worden, misschien wel in deze zelfde soek. Om mij heen gefluister, geflikker van ogen, Arabische keelklanken. Mijn jonge begeleider weert grijpende handen en lokkende stemmen af. Uiteindelijk houden we halt bij een grote kraam, barstensvol producten: specerijen, zeep, metaal, sierraden. Geen grot van Ali Baba, geen rovers, geen slavenhandel. Ik koop een stuk zeep en een zakje peperkorrels. Tot grote verbazing en hilariteit van de omstanders vergeet ik af te dingen. Mijn begeleider buigt en geeft een hand. Ik bedank hem, keer om en zoek de weg terug, omhoog naar het licht, naar de lucht.

Tien minuten later sta ik buiten en knipper met mijn ogen tegen het felle Syrische licht. In mijn handen een tasje met een stuk zeep en peper. Geen Cerberus of gouden twijg, geen Eurydice. Toch voel ik me even een held. De westerse held is de soek binnengegaan en heeft hem levend verlaten. Ik voel me Hera-kles, ik voel me Odysseus. Slenterend door de straten van Aleppo keer ik terug naar het hotel. In de verte blaft een hond.

RUSLAND

Novgorod is een stad met alweer een tragisch oorlogsverleden. Negentig procent van de bebouwing is in de oorlog verwoest. Veel kerken hebben wonder boven wonder de vernietiging doorstaan. Veel soldaten helaas niet. Eén miljoen slachtoffers kostte de strijd rond Novgorod. Hiervan zijn de meeste Duitse slachtoffers geïdentificeerd, de meeste Russen niet. De Duitsers hadden metalen naamplaatjes, die gemakkelijk te lezen waren, de Russen hadden invulbriefjes, die niet alleen vaak zijn vergaan, maar

ook vaak niet of slechts half waren ingevuld, omdat het invullen ervan een slecht voorteken was: je tekende je eigen doodvonnis.

Het Kremlin (kreml) van Novgorod stamt uit de 12^e eeuw en is van dezelfde datum als die van Moskou en lijkt er met zijn 1400 meter lange muur ook op. Een kreml is een verhoogde plaats die het centrum vormt van de stad: de heuvel bood veiligheid, zoals dat ook bijvoorbeeld voor onze terpenbouw gold en de Griekse akropoleis (mv. van akropolis). 's Avonds maken we een boottocht over de Wolgov. De muren van het Kremlin zijn verlicht. Het water is stil en alleen het ploempen van de motor doorbreekt de stilte. We drinken wodka en bier. Zo is het leven goed.

SPANJE

Van Goya kende ik alleen het bekende 'Los desastros de la guerra', de verbeelding van de verschrikkingen van de burgeroorlog, met centraal de witte figuur die met gespreide armen de kogels van het vuurpeloton lijkt te willen omarmen. Verraderlijk bij schilderijen bekend van plaatjes uit boeken of van Internet zijn de afmetingen: je stelt je het werk onbewust met een bepaalde grootte voor en wanneer die in werkelijkheid niet blijkt te kloppen, kan dat een enorme schok opleveren. Zo bleek 'Los desastros' in het Prado een stuk groter dan ik verwacht had, waardoor het nog imponerender werd dan het door de afbeelding al was. Toch is het niet mijn favoriet. Ik heb vele andere favorieten ontdekt: de 'pinturas negras', geschilderd in een macabere stijl die aan de 'Aardappeleters' van Van Gogh doet denken. Verwongen boerse koppen, krom gegroeide lijven, aapachtige vrouwen uit de aarde ontsproten, alles van een Jeroen Bosch-achtige lelijkheid. De afschuwwekkende 'Saturno', die met waanzinnige blik en opengesperde bek zijn eigen kind verslindt, een hompje mens, bloederig en afgekloven. Het werk is klein van afmetingen (143,5 x 81,5 cm); ik stel het me voor als een reclameposter van 7 x 4 meter, als aankondiging van een horrorfilm uit de b-categorie. Het is heerlijk van monsterlijkheid.

CHINA

Tussen Luoyang en Zhengzhou, de hoofdstad van de provincie Henan, ligt in een prachtig berggebied het beroemde Shaolin-klooster. Shaolin hoort bij Kungfu als Eindhoven bij gloeilampen. Kungfu wordt ook wel Shaolin-boksen genoemd. Wie als Europeaan aan oosterse vechtsport denkt, denkt aan Bruce Lee en Jackie Chan. Op het witte doek vertolken zij beiden hun eigen versie van de Kungfu.

Kungfu kent veel stijlen en technieken en is veel meer dan louter vechten. De naam betekent feitelijk: een hoge graad van perfectie. Als iemand een schitterende letter kalligrafeert is dat ook Kungfu. Volgens de legende hebben de Boeddhistische monniken de Kungfu als vechtsport ontwikkeld om zich te kunnen verdedigen, en hebben ze hun technieken van de dieren om hen heen afgekeken. Zo ontstond de kikkertechniek, de aaptechniek en de luipaardstijl. Dit zijn geen holle metaforen. Wie een leerling van een van de vele Kungfuschole nabij Shaolin een demonstratie ziet geven, is getuige van het feit dat zo iemand een kikker, aap of luipaard wordt, en niet speelt.